

Верховний
Суд

Неплатоспроможність фізичних осіб: судова практика

Олександр Банасько

Суддя Великої Палати Верховного Суду

Зміст

1. Загальна характеристика інституту неплатоспроможності фізичних осіб.
2. Загальні положення (авансування винагороди арбітражному керуючому, підстави відкриття, дія мораторію).
3. Процедура реструктуризації та процедура погашення боргів.
4. Підстави закриття провадження у справі про неплатоспроможність.
5. Застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ.

1. Загальна характеристика інституту неплатоспроможності фізичних осіб

Цей Кодекс встановлює умови та порядок відновлення платоспроможності боржника - юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновлення платоспроможності фізичної особи.

(преамбула КУзПБ)

Судова практика банкрутства фізичних осіб

Проектом пропонується врегулювати відносини щодо відновлення платоспроможності фізичних осіб, які опинилися в скрутній фінансовій ситуації та **потребують допомоги з боку Держави**.

Система врегулювання проблем заборгованості громадян – фізичних осіб, не зайнятих у підприємстві, в усьому світі спрямована на забезпечення надання допомоги **чесним, але невдалим боржникам шляхом передусім реструктуризації їх боргів**, а в разі неможливості у майбутньому погасити борги, **заслужити їх списання**.

Від відновлення платоспроможності боржника **виграє не тільки ця особа, а й держава**, оскільки фізична особа, звільняючись від боргів, повертається до активної легальної праці, покращуються сімейні відносини, людина зберігає здоров'я, а відтак, трудовий потенціал, загалом повертається до активної соціальної діяльності. **Держава таким чином повертає** ще одну економічну одиницю до активного способу життя і, нарешті, **платника податків**.

За загальним уявленням від розв'язання проблем фізичних осіб – позичальників шляхом поступок **можуть постраждати кредитні установи**, насправді, як свідчить практика застосування таких юридичних процедур у розвинутих країнах, банки хоча і можуть щось втратити у разі їх погодження на списання частини боргу, однак, **в цілому вони виграють за рахунок очищення їх балансів від «мертвих» боргів та збереження їх клієнтів серед активних учасників споживчого кредитування**, а за таким токсичним кредитом отримують більше, ніж отримали би через стягнення у виконавчому провадженні, такі можливості надає застосування інституту розстрочення, яке передбачається в плані відновлення платоспроможності боржника.

Пояснювальна записка до проекту Кодексу України з процедур банкрутства ([Електронний ресурс] // Офіційний портал Верховної Ради України. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63518)

Судова практика банкрутства фізичних осіб

Кількість справ щодо неплатоспроможності фізичних осіб, які розглянуті судовою палатою для розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС

	Всього	ФО	Справи
2021	26	3	№ 910/6639/20 № 903/806/20 № 5023/5722/11
2022	10	3	№ 916/1456/21 № 921/39/21 № 921/542/20
2023	20	2	№ 902/221/22 № 922/4460/21

Щодо підтвердження грошових вимог до боржника розпискою (статті 1, 45, 47, 113, 122 КУзПБ)

У справах про неплатоспроможність існує певна відмінність у розгляді та визнанні господарським судом грошових вимог кредиторів до боржника, що виникли на підставі боргової розписки, від вирішення спору у позовному провадженні про стягнення заборгованості за борговою розпискою.

Зазначена відмінність, серед іншого, полягає у тому, що визнання господарським судом вимог певного кредитора породжує відповідні правові наслідки, що впливають на права інших кредиторів цього боржника у процедурі неплатоспроможності. При цьому, у вказаній категорії справ існує ризик обопільної недобросовісної поведінки певного кредитора та боржника щодо створення фіктивної (неіснуючої, штучної) заборгованості останнього за борговою розпискою задля збільшення кількості голосів цього кредитора на зборах кредиторів та можливості впливу на саму процедуру неплатоспроможності фізичної особи, зокрема й у питанні формування та реалізації ліквідаційної маси боржника, що, у кінцевому результаті, впливатиме на обсяг задоволених вимог.

Беручи до уваги зазначені мотиви, судова палата дійшла висновку, що задля унеможливлення загрози визнання господарським судом фіктивної кредиторської заборгованості до боржника, на кредитора-фізичну особу, як заявника грошових вимог на підставі боргової розписки, покладається обов'язок підвищеного стандарту доказування у разі виникнення вмотивованих сумнівів сторін у справі про неплатоспроможність фізичної особи щодо обґрунтованості вимог такого кредитора.

У разі вмотивованих сумнівів інших кредиторів щодо реальності (дійсності) такої заборгованості, обґрунтування грошових вимог до боржника самим лише договором позики та/або борговою розпискою у справі про неплатоспроможність фізичної особи може бути недостатнім.

Необхідним, у такому випадку, може бути також документальне підтвердження джерел походження коштів, наданих фізичною особою-кредитором у позику фізичній особі-боржнику, подання інших додаткових доказів наявності між кредитором (позикодавцем) та боржником (позичальником) зобов'язальних правовідносин за відповідним договором позики.

У разі ж ненадання зазначеним кредитором сукупності необхідних доказів на обґрунтування своїх вимог, зокрема щодо підтвердження реальності грошового зобов'язання, господарський суд відмовляє у визнанні таких вимог у справі про неплатоспроможність фізичної особи.

Не досліджуючи дійсність відповідного правочину, що виходить за межі предмета розгляду заяви кредитора з грошовими вимогами до боржника, господарський суд у справі про неплатоспроможність фізичної особи, вирішуючи питання про належне документальне підтвердження кредиторських вимог за борговою розпискою, може надати правову оцінку реальності (дійсності) таких зобов'язань на підставі інших доказів, що підтверджують/спростовують фінансову спроможність цього кредитора щодо надання відповідної позики.

(Вимоги кредитора ФО заявлені на суму 5 000 000,00 грн на підставі розписки при тому, що за останніх 10 років сукупний розмір доходу становить 78 489,00 грн)

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 01.03.2023 у справі № 902/221/22

2. Загальні положення (авансування винагороди арбітражному керуючому, підстави відкриття, дія мораторію)

Щодо авансування винагороди арбітражному керуючому

Постанова КГС у складі ВС від 24.09.2020 у справі № 910/2629/20
Статті 115, 116 Кодексу України з процедур банкрутства

Обов'язок боржника авансувати винагороду арбітражного керуючого до звернення з відповідною заявою до суду встановлено КУзПБ, і подання доказів авансування є обов'язковою умовою, визначеною статтею 116 зазначеного Кодексу. При цьому ані КУзПБ, ані інші діючі норми чинного законодавства **не передбачають права боржника бути звільненим від авансування винагороди арбітражному керуючому при поданні такої заяви**, а також умов, за яких суд може відстрочити, розстрочити чи звільнити заявника від здійснення авансування винагороди арбітражному керуючому.

Щодо авансування винагороди арбітражному керуючому

Постанова КГС у складі ВС від 23.11.2020 у справі № 922/1734/20
Статті 115, 116 Кодексу України з процедур банкрутства

Зважаючи на юридичну природу винагороди арбітражного керуючого, звільнення від її сплати не вплине на баланс інтересів держави та заявника у справі, оскільки є лише платою суб'єкту незалежної професійної діяльності за виконання ним своїх обов'язків. Водночас звільнення заявника від авансування такої винагороди на етапі подання заяви позначиться на балансі інтересів боржника та арбітражного керуючого, позбавивши останнього права на своєчасне отримання винагороди в останній день кожного календарного місяця виконання ним повноважень (абзац п'ятий статті 3 КУзПБ). Жодних положень, умов та підстав, за яких суд може відстрочити, розстрочити або звільнити заявника від здійснення авансування винагороди арбітражному керуючому чинним законодавством України не передбачено.

Щодо підстав відкриття провадження у справі

Постанова КГС у складі ВС від 29.07.2021 у справі № 909/1028/20
Статті 115, 116, 119 Кодексу України з процедур банкрутства

Тлумачення частини другої статті 115 КУзПБ із застосуванням філологічного та логічного способів інтерпретації приводить до таких висновків:

- з огляду на вжиття законодавцем словосполучення "інші обставини" перелік підстав для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи не є вичерпним;
- для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи достатньо навіть однієї або більше однієї підстави у будь-яких комбінаціях наведених у частині другій статті 115 КУзПБ, оскільки законодавцем імперативно не визначено обов'язковим існування сукупності всіх чотирьох підстав, як умови для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи;
- наявність у боржника майна не виключає можливості існування в нього прострочених зобов'язань перед його кредиторами, як однієї із підстав для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи.

За ступенем визначеності частина четверта статті 119 КУзПБ є абсолютновизначеною нормою, що свідчить про встановлення законодавцем вичерпного переліку підстав для відмови у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність, який розширювальному тлумаченню не підлягає.

Наявність у боржника активів та відкритих щодо нього виконавчих проваджень не належить до вичерпного переліку підстав для відмови у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи.

Щодо процесуального обов'язку боржника у провадженнях про неплатоспроможність фізичної особи найповнішого розкриття інформації про свій майновий стан та членів своєї сім'ї

Постанова КГС у складі ВС від 03.08.2023 у справі № 926/2987-6/20

Установлений статтею 116 КУзПБ обов'язок боржника відобразити в декларації свій майновий стан та членів своєї сім'ї не обмежується певним правовим режимом майна боржника та членів його сім'ї, позаяк розділ III «Відомості про нерухоме майно боржника та членів його сім'ї» декларації про майновий стан боржника у справі про неплатоспроможність, затвердженої наказом МЮУ від 21.08.2019 № 2627/5, передбачає відображення відомостей щодо майна, що перебуває у власності, в оренді чи на іншому праві користування боржника (пункт «А» розділу III) та членів сім'ї боржника (пункт «Б» розділу III).

Інформація, яка міститься в державних реєстрах прав на нерухоме майно, рухоме майно тощо має офіційний характер, тож з метою забезпечення повноти та достовірності відомостей та усунення сумнівів у наявності прихованих активів, така інформація має бути отримана боржником та відображена в декларації про майновий стан, а в подальшому належно перевірена керуючим реструктуризацією ВС задля складання звіту про результати перевірки декларації боржника. При цьому саме на боржникові у справі про неплатоспроможність фізичної особи лежить обов'язок якнайповнішого розкриття суду та його кредиторам інформації про свій майновий стан та стан осіб, зазначений боржником у декларації.

Щодо можливості касаційного перегляду постанов апеляційного господарського суду, прийнятих за результатами перегляду судових рішень суду першої інстанції, про затвердження плану реструктуризації боргів фізичної особи

Ухвала судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 11.10.2023 у справі № 922/4460/21

Судова палата для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду вважає за **необхідне уточнити висновок Верховного Суду у справі № 908/2536/20 щодо можливості касаційного перегляду постанов апеляційного господарського суду, прийнятих за результатами перегляду судових рішень суду першої інстанції, про затвердження плану реструктуризації боргів фізичної особи наступним:**

"Наведений в частині третій статті 9 Кодексу України з процедур банкрутства, перелік судових рішень, що підлягають касаційному оскарженню, є вичерпним, і тому подання касаційних скарг на інші судові рішення (тобто відсутні у вказаному переліку) виключає можливість здійснення касаційного провадження за такими скаргами.

Не підлягають касаційному оскарженню постанови суду апеляційної інстанції, прийняті за результатом перегляду ухвал суду першої інстанції щодо затвердження плану реструктуризації боргів фізичної особи, постановлених в загальному порядку, визначеному Книгою IV Кодексу України з процедур банкрутства.

Водночас, апеляційний та касаційний перегляд постанов апеляційного господарського суду, прийнятих за результатами перегляду ухвал суду першої інстанції про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність з одночасним затвердженням плану реструктуризації, або про відмову у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність, постановлених у підготовчому засіданні в порядку абзацу 4 пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" Кодексу України з процедур банкрутства (за спрощеною процедурою) **прямо передбачений положенням абзацу 5 вказаного пункту."**

3. Процедура реструктуризації та процедура погашення боргів

Щодо дискреції господарського суду при вирішенні питання стосовно подальшого руху справи про неплатоспроможність фізичної особи

Постанова КГС ВС від 21.09.2023 у справі № 908/3839/21

Логічне та філологічне тлумачення частини одинадцятої статті 126 КУзПБ у взаємозв'язку з пунктом 2 частини четвертої статті 122 КУзПБ приводить до висновку, що за їх приписами на господарський суд покладено обов'язок розглянути та вирішити питання щодо подальшого руху справи після спливу тримісячного строку з дня введення процедури реструктуризації боргів боржника, зокрема у разі неподання на затвердження плану реструктуризації боргів боржника, а словосполучення «має право прийняти рішення» вказує на дискрецію господарського суду при вирішенні цього питання в межах диспозиції частини одинадцятої статті 126 КУзПБ.

Щодо підстав переходу до процедури погашення боргів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 903/806/20

Щодо особливостей правового регулювання інституту неплатоспроможності фізичних осіб

У судових процедурах неплатоспроможності фізичної особи скористатися правом на реабілітацію заслуговує лише чесний і сумлінний боржник, тому до боржника – фізичної особи за приписами Книги четвертої КУзПБ установлено спеціальні вимоги до його добросовісності, інше б суперечило засадам цивільного законодавства, зокрема таким, як добросовісність у здійсненні відповідного права та недопустимість зловживання правом (пункт 6 частини першої статті 3, частина третя статті 13 ЦК України).

За змістом приписів статей 116, 119, 123, 125, 126, 128 КУзПБ щодо вимог до боржника та процесуальних наслідків їх невиконання, законодавець означив принцип добросовісної поведінки боржника – фізичної особи, за яким право на звільнення від боргів та відновлення платоспроможності у судових процедурах неплатоспроможності фізичної особи набуває лише добросовісний боржник, який не за своїм неправомірним умислом потрапив у стан неплатоспроможності, сумлінно виконує обов'язки боржника та не приховує обставин, що можуть вплинути на розгляд справи чи задоволення кредиторських вимог, при цьому демонструє дієве прагнення до компромісу з кредиторами щодо умов реструктуризації боргів та в межах об'єктивних можливостей вживає заходів до задоволення їх вимог.

Щодо ролі арбітражного керуючого у справі про неплатоспроможність фізичної особи

У судовій процедурі реструктуризації боргів боржника роль арбітражного керуючого є ключовою, адже за частиною першою статті 126 КУзПБ саме йому належить подати суду на затвердження план реструктуризації боргів боржника. Тож керуючий реструктуризацією зобов'язаний забезпечити розроблення такого плану відповідно до вимог статті 124 КУзПБ з урахуванням економічно обґрунтованих пропозицій сторін, подати його в установлені строки на схвалення зборам кредиторів та для затвердження – суду.

Щодо підстав переходу до процедури погашення боргів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 903/806/20

Щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність у межах судової процедури реструктуризації боргів боржника

Системне тлумачення положень статей 90, 123, 126, 128, 129 КУзПБ у взаємозв'язку зі статтями 2, 113 КУзПБ приводить до висновку, що закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи під час судової процедури реструктуризації боргів боржника можливе:

- зі спеціальних підстав, визначених частиною сьомою статті 123 КУзПБ, частиною одинадцятю статті 126 КУзПБ;
- із загальних підстав, визначених пунктами 1 - 8 частини першої статті 90 КУзПБ (тією мірою, якою ці підстави можуть стосуватися боржника - фізичної особи);
- в інших випадках, передбачених законом (пункт 9 частини першої статті 90 КУзПБ), зокрема визначених пунктами 1 - 7 частини першої статті 231 ГПК України в тих межах, що стосуються судової процедури неплатоспроможності фізичної особи.

Ураховуючи, що основним призначенням частини сьомої статті 123 КУзПБ є припинення реабілітації очевидно недобросовісного боржника та можливість її застосування з власної ініціативи суду, господарський суд не може залишити поза увагою обставини, які вказують на наявність підстав для закриття провадження у справі за цією нормою, тому з власної ініціативи, зокрема розглядаючи інформацію керуючого реструктуризацією про результати перевірки майнового стану боржника або вирішуючи питання про перехід до судової процедури погашення боргів, зобов'язаний перевірити такі обставини та надати їм юридичну оцінку, про що зазначити у відповідному судовому рішенні.

Виокремивши певний перелік підстав для закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи у частині сьомій статті 123 КУзПБ, законодавець у абзаці п'ятому цієї норми акцентує на спеціальних наслідках її реалізації – неможливості протягом року повторно скористатися судовою процедурою неплатоспроможності для очевидно недобросовісного боржника. Тому, перелік підстав для закриття провадження у справі за частиною сьомою статті 123 КУзПБ слід тлумачити як вичерпний лише в аспекті застосування передбачених цією ж нормою обмежувальних наслідків такого закриття.

Щодо підстав переходу до процедури погашення боргів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 903/806/20

Саме по собі клопотання зборів кредиторів про закриття провадження/перехід до наступної судової процедури, за відсутності передбачених спеціальним законом підстав і обставин, не може бути достатньою та безумовною підставою для задоволення господарським судом такого клопотання.

Порівняльний аналіз положень частини одинадцятої статті 126 КУзПБ з іншими нормами, що регламентують закриття провадження на стадії реструктуризації боргів засвідчує те, що хоча ці норми частково кореспондуються між собою, проте не є тотожними за ступенем імперативності, колом ініціаторів та передумовами їх застосування. Такі відмінності дають підстави для висновку, що неподання погодженого боржником і схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів боржника протягом трьох місяців з дня введення процедури реструктуризації боргів може бути самостійною підставою для закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи відповідно до частини одинадцятої статті 126 КУзПБ.

Сам по собі факт недосягнення мети судової процедури реструктуризації боргів не є обов'язковою підставою для припинення реабілітації боржника у справі про відновлення платоспроможності фізичної особи, адже за змістом частини одинадцятої статті 126 КУзПБ у такому випадку закриття провадження у справі є лише одним з варіантів вирішення господарським судом питання щодо подальшого руху справи.

Добросовісність боржника – фізичної особи є визначальним критерієм для оцінки обставин і підстав, з якими КУзПБ пов'язує можливість альтернативного вирішення господарським судом питання щодо подальшого руху справи, зокрема закриття провадження про неплатоспроможність фізичної особи. Тому обставини, що свідчать про недобросовісну поведінку боржника, у сукупності з іншими обставинами справи підлягають врахуванню господарським судом при ухваленні рішення про закриття провадження у справі замість переходу до процедури погашення боргів боржника.

Щодо підстав переходу до процедури погашення боргів

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 903/806/20

Логічне та філологічне тлумачення частини одинадцятої статті 126 КУЗПБ у взаємозв'язку з пунктом 2 частини четвертої статті 122 КУЗПБ приводить до висновку, що за їх приписами **на господарський суд покладено обов'язок розглянути та вирішити питання щодо подальшого руху справи після спливу тримісячного строку з дня введення процедури розпорядження майном**, зокрема у разі неподання на затвердження плану реструктуризації боргів боржника, а словосполучення "має право прийняти рішення" вказує на дискрецію господарського суду при вирішенні цього питання в межах диспозиції частини одинадцятої статті 126 КУЗПБ.

У разі неподання до господарського суду протягом трьох місяців погодженого боржником і схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів боржника, **суд, після спливу цього строку повинен у судовому засіданні з'ясувати позиції сторін та крізь призму судового контролю оцінити за наявними у матеріалах справи доказами причини недосягнення мети судової процедури реструктуризації боргів**.

Приписи частини першої статті 130 КУЗПБ не повинні застосовуватися суто формально та зводитися до підрахунку строків чи встановлення відсутності/наявності рішення зборів кредиторів про схвалення плану реструктуризації боргів боржника без встановлення господарським судом обставин справи, перевірки дотримання процесуальних гарантій реалізації прав і захисту інтересів сторін, а також з'ясування підстав для закриття провадження у справі, зокрема за частиною сьомою статті 123, частиною одинадцятою статті 126 КУЗПБ.

За змістом абзацу другого частини другої статті 6, частини першої статті 130 КУЗПБ процедура погашення боргів боржника вводиться у справі про неплатоспроможність фізичної особи одночасно з визнанням банкрутом боржника, **тобто в разі встановлення ознак неплатоспроможності боржника, яка є обов'язковою підставою для визнання боржника банкрутом та переходу до судової процедури погашення боргів**, а саме в порядку частини першої статті 130 КУЗПБ, а відсутність ознак неплатоспроможності боржника матиме наслідком закриття провадження у справі на підставі пункту 8 частини першої статті 90 КУЗПБ.

Щодо визнання фізичної особи банкрутом і введення процедури погашення боргів

Постанова КГС у складі ВС від 01.11.2022 у справі № 904/6042/20

Однією з процесуальних гарантій захисту інтересів сторін та ухвалення справедливого рішення за частиною одинадцятою статті 126 КУзПБ є закріплена у цій нормі **дискреція господарського суду – можливість обрати з двох варіантів рішення** (про визнання боржника банкрутом і відкриття процедури погашення боргів боржника або про закриття провадження у справі про неплатоспроможність) такий, що є найбільш оптимальним у правових і фактичних умовах вирішення конкретної справи, з урахуванням принципів добросовісної поведінки боржника, неналежної реалізації кредитором власних правомочностей та судового контролю у відносинах неплатоспроможності, а також відповідно до основної мети провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб.

Приписи частини одинадцятої статті 126 та частини першої статті 130 КУзПБ у їх системному зв'язку є послідовністю процесуальних засобів, де дискреція господарського суду у вирішенні питання про перехід до наступної судової процедури чи закриття провадження у справі за частиною одинадцятою статті 126 КУзПБ є **основним процесуальним інструментом, що застосовується крізь призму судового контролю та відповідно до мети провадження про неплатоспроможність фізичної особи**, а частина перша статті 130 КУзПБ формалізує початок судової процедури погашення боргів боржника та є **спеціальною процесуальною гарантією для добросовісного боржника у разі зволікання зборів кредиторів з прийняттям рішення щодо плану реструктуризації його боргів**.

У випадку неподання до господарського суду протягом трьох місяців погодженого боржником і схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів боржника суд через призму судового контролю повинен за своїм внутрішнім переконанням оцінити за наявними у матеріалах справи доказами причини неподання погодженого боржником і схваленого кредиторами плану реструктуризації боргів, які можуть полягати за одних обставин у діях/бездіяльності кредиторів, а за інших обставин – у діях/бездіяльності боржника, враховуючи при цьому добросовісність поведінки учасників провадження у справі про неплатоспроможність.

Тож **зволікання зборів кредиторів з реалізацією власних правомочностей щодо прийняття рішення про схвалення/відмову у схваленні плану реструктуризації боргів боржника у разі його неплатоспроможності є підставою для визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів боржника відповідно до статті 130 КУзПБ**.

Щодо повноти дій ліквідатора

Постанова КГС у складі ВС від 18.11.2021 у справі № 915/2487/19

КУзПБ передбачена певна сукупність дій, яку необхідно вчинити ліквідатору в ході ліквідаційної процедури та перелік додатків, які додаються до звіту ліквідатора і є предметом дослідження в судовому засіданні за підсумками ліквідаційної процедури, що проводиться за участю кредиторів (комітету кредиторів); подання звіту та ліквідаційного балансу здійснюється ліквідатором за наслідком всіх проведених ним дій в ході ліквідаційної процедури.

Обов'язком ліквідатора є здійснення всієї повноти заходів спрямованих на виявлення активів боржника, при цьому ні у кого не повинен виникати обґрунтований сумнів, щодо їх належного здійснення ([принцип безсумнівної повноти дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі](#)).

[Завданням ліквідатора у ліквідаційній процедурі є не проста констатація факту відсутності майна, а дієвий і належний пошук майна банкрута.](#) Отже, під час ліквідаційної процедури, ліквідатор має здійснювати заходи спрямовані на пошук, виявлення і повернення майна, яке перебуває у третіх осіб. Крім того, ліквідатор має здійснювати обґрунтовані і логічні дії, а також здійснювати запити до відповідних органів, з врахуванням минулої діяльності банкрута. При цьому, кількість запитів не є критерієм якості роботи ліквідатора.

Зазначені висновки було сформовано Верховним Судом [щодо здійснення процедури ліквідації юридичних осіб](#), водночас, [колегія суддів зауважує на доцільності врахування зазначеного принципу також при розгляді справ про неплатоспроможність фізичних осіб](#), враховуючи, що відповідно до статті 113 Кодексу України з процедур банкрутства провадження у справах про неплатоспроможність боржника - фізичної особи, фізичної особи - підприємця здійснюється в порядку, визначеному цим Кодексом для юридичних осіб, з урахуванням особливостей, встановлених цією Книгою.

Щодо стягнення з кредиторів грошової винагороди та витрат арбітражного керуючого

Постанова КГС у складі ВС від 14.12.2021 у справі № 902/626/20

Надання послуг арбітражного керуючого, як суб`єкта незалежної професійної діяльності, повинне відбуватися на платній основі.

Кредитори як споживачі послуг арбітражного керуючого, які очікують на результат його діяльності, мають усвідомлювати, що арбітражний керуючий в свою чергу правомірно очікує на отримання передбаченої законом грошової винагороди у зв'язку із належним здійсненням ним повноважень розпорядника майна, ліквідатора, керуючого санацією, керуючого реструктуризацією, керуючого реалізацією у конкретній справі, оплата грошової винагороди у випадку неможливості здійснення її оплати з інших джерел має покладатися на кредиторів (кредитора) неплатоспроможного боржника.

При цьому, можливість покладення на кредиторів передбаченої законом грошової винагороди арбітражного керуючого у зв'язку із належним здійсненням ним повноважень керуючого реструктуризацією, керуючого реалізацією, у разі якщо провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи триває після закінчення авансованих заявником коштів, повинна стимулювати кредиторів боржника здійснювати належний контроль за діяльністю арбітражного керуючого, приймати активну участь у такому провадженні та ухилятися від зловживання своїми правами і нехтування обов'язками, що, зокрема, може мати наслідком недопущення безпідставного затягування розгляду справи.

З огляду на викладене, відмінність боржників яка виражається у різному статусі юридичних та фізичних осіб і застосування до них різних процедур передбачених Кодексом України з процедур банкрутства, жодним чином не може нівелювати право арбітражного керуючого на отримання передбаченої законом винагороди та на відшкодування його витрат.

4. Підстави закриття провадження у справі про неплатоспроможність

Щодо поняття «член сім'ї боржника» у справах про неплатоспроможність фізичних осіб

Постанова судової палати з розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 22.09.2021 у справі № 910/6639/20

Інститут надання фізичною особою декларації про майновий стан боржника за останні три роки разом із заявою про визнання її неплатоспроможною обумовлений, передусім, необхідністю визначення обсягів майнових активів боржника з метою ефективного здійснення процедури погашення боргів такої особи, зокрема шляхом їх реструктуризації та подальшого задоволення грошових вимог кредиторів.

Саме тому реалізація обов'язку фізичної особи, яка звернулася до компетентного суду за визнанням факту її неплатоспроможності, у тому числі, надавати достовірну інформацію про все наявне майно, зумовлена не тільки формальними вимогами законодавця, а й сутнісним змістом процедур у справах про неплатоспроможність фізичної особи.

Подання декларації про майновий стан надає можливість не лише встановити перелік та вартість майна, стан доходів та витрат на відповідну дату, а й динаміки розміру активів за відповідний період.

Включення до кола членів сім'ї осіб, які перебувають у шлюбі з боржником (у тому числі якщо шлюб розірвано протягом трьох років до дня подання декларації), а також їхніх дітей, у тому числі повнолітніх, батьків, осіб, які перебувають під опікою чи піклуванням боржника, пояснюється фідуціарним, зазвичай, характером відносин боржника з цими особами (обов'язок діяти якнайкраще в інтересах таких осіб), що може сприяти ухиленню від виконання боржником зобов'язань перед кредиторами шляхом перереєстрації майна (майнових прав) на цих осіб. До цих зловживань правом боржник може вдатись незалежно від того, що ці особи проживають окремо від боржника, не пов'язані з ним спільним побутом та сімейними правами і обов'язками.

Положення частини п'ятої статті 116 КУЗПБ самостійно і вичерпно врегульовують зміст поняття "член сім'ї боржника", яке є спеціальним, встановленим саме для цілей визначення змісту правовідносин щодо відновлення платоспроможності фізичної особи. Положення статті 3 СК України для регулювання відносин у процедурі розгляду справ про неплатоспроможність фізичних осіб не застосовується.

Тлумачення частини п'ятої статті 116 КУЗПБ, з огляду на мету правового регулювання відносин неплатоспроможності боржників- фізичних осіб, дає підстави для висновку, що до членів сім'ї такого боржника в обов'язковому порядку необхідно віднести його дітей (у тому числі повнолітніх), батьків та осіб, які перебувають під опікою чи піклуванням боржника, незалежно від того, що вони не проживають з ним спільно, не пов'язані спільним побутом і не мають взаємних прав та обов'язків.

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з неповною та/або недостовірною інформацією в декларації

Постанова КГС у складі ВС від 01.09.2021 у справі № 917/2088/19

Інститут надання фізичною особою декларації про майновий стан боржника за останні три роки разом із заявою про визнання її неплатоспроможною обумовлений передусім необхідністю визначення обсягів майнових активів боржника з метою ефективного здійснення процедури погашення боргів такої особи, зокрема шляхом їх реструктуризації та подальшого задоволення грошових вимог кредиторів.

Саме тому реалізація обов'язку фізичної особи, яка звернулася до компетентного суду за визнанням факту її неплатоспроможності, надавати достовірну інформацію про все наявне майно зумовлена не лише формальними вимогами законодавця, а й сутнісним змістом процедур у справах про неплатоспроможність фізичної особи.

Тож надання декларації про майновий стан є процесуальним обов'язком боржника у провадженні про неплатоспроможність фізичної особи.

Зі змісту пункту 1 частини сьомої статті 123 КУзПБ вбачається: якщо боржник не скористався наданим йому правом усунути виявлені за наслідком перевірки керуючим реструктуризації недоліки щодо повноти та достовірності інформації, зазначеної у поданих ним (боржником) деклараціях, то настають визначені цією нормою наслідки у вигляді закриття провадження у справі.

Ключовим завданням суду при наданні оцінки наявності підстав для закриття провадження у справі у разі неподання боржником виправлених декларацій упродовж семи днів з моменту отримання звіту керуючого реструктуризацією за результатами відповідної перевірки є необхідність встановлення дотримання керуючим реструктуризації порядку повідомлення особи (боржника) про наявність обґрунтованих підстав вважати подану нею інформацію недостовірною та/або неповною, а також з'ясування факту наявності чи відсутності надання виправлених декларацій впродовж встановленого законодавством строку.

(не зазначено майнові активи в період набрання судовим рішенням законної сили та доходи)

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з неповною та/або недостовірною інформацією в декларації

Постанова КГС у складі ВС від 21.06.2022 у справі № 903/264/21

Незазначення боржником всіх членів сім'ї у деклараціях є порушенням вимог, передбачених частиною п'ятою статті 116 КУзПБ, і фактично позбавляє можливість суд вчинити дії, встановлені пунктами 9, 10 частини п'ятої статті 119 ГПК України, з метою отримання повної, достовірної та актуальної інформації про доходи боржника та членів його сім'ї, майно, задеклароване такими особами при перетині кордону, та зобов'язати орган державної прикордонної служби надати керуючому реструктуризацією і суду інформацію про перетин боржником та членами його сім'ї державного кордону за останні три роки.

Тож незазначення у декларації повної інформації про склад сім'ї є підставою для закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи на підставі пункту першого частини сьомої статті 123 та пункту 9 частини першої статті 90 КУзПБ.

(в декларації зазначено про дружину і 2 синів, а до членів сім'ї включено невістку та 2 онуки)

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з неповною та/або недостовірною інформацією в декларації

Постанова КГС у складі ВС від 08.12.2022 у справі № 916/1482/21

Посилаючись у декларації про майновий стан на те, що **член сім'ї не надав інформації про доходи, витрати, майно чи зобов'язання** згідно з пунктом 9 Приміток до форми Декларації про майновий стан боржника у справі про неплатоспроможність, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 21.08.2019 № 2627/5, **боржник має усвідомлювати, що ризики зазначення неповної інформації у декларації покладаються саме на боржника**, позаяк спеціальним законом, яким є КУзПБ, такої підстави ненадання інформації про майновий стан члена сім'ї не передбачено, натомість у частині п'ятій статті 116 КУзПБ імперативно визначено, що декларація повинна містити інформацію щодо майна, доходів та витрат боржника і членів його сім'ї, що перевищують 30 розмірів мінімальної заробітної плати.

(в декларації боржник зазначив, що син, донька та батько **не надали відповідної інформації про майно, доходи та витрати** при цьому не долучивши відповідної інформації з Реєстрів)

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з неповною та/або недостовірною інформацією в декларації

Постанова КГС у складі ВС від 22.09.2022 у справі № 916/2372/20

У судових процедурах неплатоспроможності фізичної особи скористатися правом на реабілітацію заслуговує лише чесний і сумлінний боржник, тому до боржника – фізичної особи за приписами книги четвертої КУзПБ **установлено спеціальні вимоги щодо його добросовісності**, інше б суперечило засадам цивільного законодавства, зокрема таким, як добросовісність у здійсненні відповідного права та недопустимість зловживання правом (пункт б частини першої статті 3, частина третя статті 13 ЦК України).

КУзПБ установлює до боржника – фізичної особи спеціальні вимоги щодо його добросовісності як запоруку досягнення компромісу між сторонами стосовно погашення боргів, що **має ґрунтуватися на поступках кредиторів та сумлінній співпраці боржника з керуючим реструктуризацією і кредиторами, а також на його відкритій взаємодії із судом**, яка полягає у добросовісному користуванні процесуальними правами та сумлінному виконанні процесуальних обов'язків.

Обов'язок фізичної особи, яка звернулася до компетентного суду за визнанням факту її неплатоспроможності, надавати достовірну інформацію про все наявне майно зумовлена не лише формальними вимогами законодавця, а й сутнісним змістом процедур у справах про неплатоспроможність фізичної особи. Тому **надання повної і достовірної інформації у декларації про майновий стан є процесуальним обов'язком боржника** у провадженнях про неплатоспроможність фізичної особи.

Ураховуючи призначення частини сьомої статті 123 КУзПБ, **господарський суд не може залишити поза увагою обставини, які вказують на наявність підстав для закриття провадження у справі за цією нормою**.

Відсутність встановлення арбітражним керуючим факту неповної та/або недостовірної інформації про майно, доходи та витрати боржника і членів його сім'ї, безумовно, не може свідчити про повноту та достовірність декларацій боржника та **не звільняє суд від обов'язку здійснити з власної ініціативи перевірку таких обставин** і надати їм юридичну оцінку, про що зазначити у відповідному судовому рішенні.
(самочинна прибудова)

Щодо закриття провадження у справі у зв'язку з відсутністю ознак неплатоспроможності

Постанова КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 922/1426/21

Стаття 90 Кодексу України з процедур банкрутства

Тлумачення змісту частини першої статті 90 КУзПБ у взаємозв'язку зі статтею 113 КУзПБ із застосуванням системного способу її інтерпретації свідчить, що наведена норма та визначені нею підстави закриття провадження у справі про банкрутство (за винятком підстав визначених пунктами 1, 2, які стосуються виключно юридичної особи) є загальними по відношенню до норм Книги четвертої IV КУзПБ, яка містить підстави закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи (фізичної особи – підприємця), адже застосовуються до більш широкого кола відносин: як банкрутства юридичних осіб так і фізичних осіб (фізичних осіб – підприємців).

Тлумачення частини другої статті 90 КУзПБ із застосуванням філологічного та логічного способів інтерпретації приводить до висновку, що обов'язковою передумовою закриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи (фізичної особи – підприємця) на підставі пункту 8 частини першої статті 90 КУзПБ є те, що такі процесуальні дії можуть бути вчинені лише до введення процедури погашення боргів боржника та визнання його банкрутом.

Результат судових процедур у справі про неплатоспроможність фізичної особи (фізичної особи – підприємця) не має бути направлений на уникнення та переслідувати цілі унеможливлення задоволення кредиторських вимог до боржника.

(у цій справі, судами попередніх інстанцій встановлено, що боржник при наявності за період 2018-2020 загальної суми доходів в розмірі 12 119 542,64 грн, а разом із сумою доходів членів його родини – 15 118 467,33 грн, замість погашення грошових зобов'язань перед кредиторами у загальному розмірі 1 560 847,23 грн, після відкриття виконавчого провадження з примусового виконання рішення щодо стягнення з неї на користь ТзОВ "Global Retail" 1 263 380,00 грн, звернулася до суду з заявою про її неплатоспроможність, загальна сума заборгованості боржника перед кредиторами складає лише 12,8 % від суми доходів боржника, та 10,26 % від загальної суми доходів боржника та членів його родини).

Щодо передумов закриття провадження у справі про неплатоспроможність з підстав відсутності ознак неплатоспроможності боржника

Постанова КГС ВС від 18.05.2023 у справі № 923/954/20

Врегулювання строку погашення грошових вимог, які визнані та включені до реєстру вимог кредиторів боржника, шляхом їх **прощення (списання), відстрочення, розстрочення** не є тотожним поняттю відсутності у боржника грошових зобов'язань, строк виконання яких настав, а відтак, й відсутності ознак неплатоспроможності.

Відстрочення, розстрочення строку погашення грошових вимог боржника, внесених до реєстру вимог кредиторів боржника протягом значного строку з дня затвердження плану санації, не охоплюється поняттям погашених вимог кредиторів, який визначений приписами статті 1 КУзПБ, а отже положення статті 90 КУзПБ щодо закриття провадження якщо господарським судом не встановлені ознаки неплатоспроможності боржника є незастосовні.

5. Застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 923/984/21

Сфера регулювання пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ (в редакції Закону від 13.04.2021 № 1382-IX) **за суб'єктним складом учасників є обмеженою** та поширюється виключно на боржників (фізичних осіб) визначених абзацом першим пунктом 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ – фізичних осіб, в яких **єдиним кредитором в процедурі неплатоспроможності є забезпечений кредитор, наявна заборгованість за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим іпотекою квартири (житлового будинку), що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника.**

Текстуальне тлумачення абзацу першого пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ свідчить, що диспозиція цієї норми передбачає здійснення провадження у справі про неплатоспроможність фізичних осіб за наведеними особливостями **у разі наявності одночасної сукупності таких юридичних фактів:**

- 1) заборгованість фізичної особи виникла до дня введення в дію цього Кодексу;
- 2) ця заборгованість фізичної особи виникла за кредитом в іноземній валюті;
- 3) такий кредит забезпечений іпотекою квартири або житлового будинку;
- 4) предмет іпотеки (квартира або житловий будинок) є єдиним місцем проживання сім'ї боржника.

Системний аналіз абзаців першого, другого, шостого – сімнадцятого, дев'ятнадцятого – двадцятого пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ дає змогу визначити умови, яким має обов'язково відповідати заява боржника про відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність, і **виокремити дві групи умов, які має містити план реструктуризації боржника** для відповідності його умовам реструктуризації, визначеним цим пунктом, а саме: **обов'язкові умови** та **факультативні умови**.

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 923/984/21

Системне тлумачення абзацу другого пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ (в редакції Закону від 13.04.2021 № 1382-IX) свідчить, що наведеним абзацом законодавець конкретизував положення абзацу першого цього пункту та передбачив **додатковою кваліфікуючою передумовою застосування абзацу другого пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ володіння боржником на праві власності лише одним об'єктом нерухомості**, залишивши незмінними умови для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника (фізичної особи) з урахуванням особливостей визначених пунктом 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ - **одночасна наявність сукупності юридичних фактів передбачених абзацом першим цього пункту**.

Боржник за наявності відповідних передумов **має право самостійно обирати одну з моделей своїх процесуальних дій** для відновлення його платоспроможності шляхом реструктуризації наявної заборгованості за кредитом в іноземній валюті з урахуванням особливостей, встановлених пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, зокрема:

- звернутися до суду із заявою про його неплатоспроможність **у загальному порядку, визначеному книгою IV КУзПБ**;
- звернутися до суду із заявою про його неплатоспроможність **у спрощеному порядку** (без визначення особи арбітражного керуючого та надання доказів авансування винагороди керуючому реструктуризацією, передбачених пунктом 12 частини третьої статті 116 КУзПБ), але за таких умов: єдиним кредитором у процедурі неплатоспроможності є забезпечений кредитор, наявна заборгованість за кредитом в іноземній валюті, а предмет іпотеки (квартира або житловий будинок) є єдиним об'єктом нерухомості, яким володіє боржник на праві власності, та єдиним місцем проживання його сім'ї.

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 26.05.2022 у справі № 923/984/21

За методом правового регулювання абзац вісімнадцятий пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ сформульований як імперативна норма, яка встановлює автоматичне схвалення забезпеченим кредитором плану реструктуризації у разі відповідності його умовам реструктуризації, визначеним названим пунктом, незалежно від процесуальної позиції і заяв кредитора з цього приводу.

Суд повинен займати активну процесуальну позицію, зокрема і під час перевірки наявності умов та підстав для застосування щодо боржника (фізичної особи) процедури реструктуризації заборгованості за кредитом в іноземній валюті, закріпленої у пункті 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ, яка має полягати в повному, всебічному й об'єктивному з'ясуванні обставин щодо відповідності заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність та долученого до неї плану реструктуризації умовам реструктуризації, визначеним цим пунктом.

Суд не має права самостійно втручатися у визначені боржником в плані реструктуризації умови, зокрема з власної ініціативи з метою приведення у відповідність до пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ плану реструктуризації змінювати строк погашення вимог забезпеченого кредитора або мінімальну суму щомісячного виконання плану реструктуризації (за винятком доведення боржником недостатності доходів для виконання умов реструктуризації (абзац дев'ятнадцятий пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ), а лише може надавати оцінку їх відповідності вимогам та умовам, визначеним наведеною нормою.

Доведення підстав й умов для застосування процедури за валютним кредитом з урахуванням особливостей визначених пунктом 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ та складання плану реструктуризації згідно зазначених вище імперативних норми реструктуризації заборгованості боржника (фізичної особи) є процесуальним обов'язком боржника (фізичної особи) за невиконання якого настає негативний процесуальний наслідок у вигляді відмови у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність, що не позбавляє його права на повторне звернення до суду з такою заявою, врахувавши умови та підстави для застосування наведеної процедури.

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 02.06.2022 у справі № 917/1384/20

Положення пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ застосовуються при розгляді заяви кредитора з грошовими вимогами до боржника – фізичної особи **лише у разі звернення боржника із заявою та відкриття судом провадження у справі про неплатоспроможність з урахуванням приписів цієї норми.**

Цілком очевидно, що **суд не має права змінювати наведені боржником в заяві про його неплатоспроможність нормативні підстави для відкриття провадження у справі про його неплатоспроможність** (стаття 113 КУзПБ або пункт 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ), **право на визначення яких** за приписами частини другої статті 115 КУзПБ **належить виключно лише боржнику.**

Межі судового контролю за цих умов обмежуються дослідженням судом змісту заяви фізичної особи про відкриття провадження у справі про її неплатоспроможність та долученого до неї проекту плану реструктуризації боржника щодо їх відповідності вимогам та умовам, встановленим статтею 113 КУзПБ або пунктом 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ відповідно.

Тож у випадку відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи в загальному порядку, визначеному книгою IV КУзПБ, під час розгляду судом грошових вимог кредитора до боржника **приписи пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ не застосовуються.**

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова КГС у складі ВС від 24.11.2022 у справі № 908/3334/21

Системне та телеологічне тлумачення абзаців тринадцятого, шістнадцятого пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ у взаємозв'язку із іншими положеннями законодавства та із урахуванням завдань провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи свідчить, що цими абзацами визначено **щомісячний порядок нарахування відсоткової ставки на залишок реструктуризованого зобов'язання боржника, що відповідає усталеному порядку застосування відсотків (процентів) у цивільному/господарському обороті.**

Таке тлумачення порядку нарахування на реструктуризоване зобов'язання боржника відсоткової ставки забезпечує під час застосування до нього реструктуризації заборгованості з урахуванням особливостей визначених пунктом 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ **збереження балансу інтересів обох сторін:**

- **боржника** – якому надано право на пільгових умовах, у порівнянні із загальним порядком визначеним Книгою четвертою КУзПБ, здійснити реструктуризацію наявної заборгованості перед кредитором на протязі 10 – 15 років (в залежності від площі квартири/житлового будинку, обтяжених іпотекою), зменшити розмір вимог забезпеченого кредитора, які підлягають погашенню відповідно до цього пункту на відсоток погашеної суми кредиту та додатково на 10 відсотків у разі, якщо загальна площа квартири, обтяженої іпотекою, не перевищує 60 квадратних метрів, або житлова площа такої квартири не перевищує 13,65 квадратного метра на кожного члена сім'ї боржника, або якщо загальна площа житлового будинку, обтяженого іпотекою, не перевищує 120 квадратних метрів (крім випадків перевищення вартості іпотеки над сумою заборгованості за кредитним договором) тощо;

- **кредитора** – який отримує погашення за давньої заборгованості за кредитом та відсотки від повернення яких залежить здійснення банком депозитних операцій, оскільки формування депозитної політики банку та видача ним відсотків за депозитами перебувають у безпосередньому взаємозв'язку з поверненням позичальниками виданих їм коштів за кредитами, неповернення яких може призвести до збитковості по активній операції банку – позики/кредиту.

Щодо підстав та особливостей застосування пункту 5 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» КУзПБ

Постанова судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС від 08.12.2022 у справі 921/542/20

Для цілей реструктуризації заборгованості фізичної особи на умовах, встановлених пунктом 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ, визначальною ознакою кваліфікації такої заборгованості фізичної особи є природа її утворення: виникнення заборгованості у боржника за кредитом згідно з договором, укладеним сторонами в іноземній валюті.

Вирішення судом спору та ухвалення рішення про стягнення заборгованості в гривнях за валютним кредитом, не змінює підстав виникнення і природи відповідного боргу: виникнення його за договором кредиту в іноземній валюті.

Тлумачення абзацу шостого пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ із застосуванням буквально-логічного та системного способу інтерпретації свідчить, що визнання грошових вимог забезпеченого кредитора за умовами цієї норми не перебуває у зв'язку з необхідністю їх підтвердження судовим рішенням про стягнення такої заборгованості з боржника в судовому порядку, оскільки судові рішення не змінює природи виникнення зобов'язання, а лише підтверджує дійсне існування цього зобов'язання, його безспірність та надає зобов'язанню безпосередньо примусового характеру.

Підтвержені судовим рішенням грошові вимоги забезпеченого кредитора стосовно пені за зобов'язаннями боржника – фізичної особи, щодо якого здійснюється провадження у справі про неплатоспроможність з урахуванням положень пункту 5 розділу "Прикінцеві та перехідні положення" КУзПБ, які виникли з кредиту в іноземній валюті, не можуть бути визнані судом та підлягають відхиленню, оскільки реченням другим абзацу шостого цього пункту визначено імперативну умову щодо неможливості включення штрафних санкцій та пені до грошових вимог забезпеченого кредитора, яка не містить будь-якого конфлікту та правового зв'язку, зокрема з конституційними приписами щодо обов'язковості виконання судового рішення і не підлягає обмежувальному тлумаченню.

Норми частини другої статті 625 ЦК України щодо сплати боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції поширюються лише на випадки прострочення грошового зобов'язання, визначеного у гривнях.

У випадку порушення грошового зобов'язання, предметом якого є грошові кошти, виражені в гривнях з визначенням еквівалента в іноземній валюті, втрати від знецінення національної валюти внаслідок інфляції відновлюються еквівалентом іноземної валюти.

Кредитор, який, користуючись наданим йому процесуальним правом, визначив заборгованість за валютним кредитом у пред'явленому ним позові у національній валюті – гривні, що була задоволена судом та стягнута з боржника у цій валюті, має право за частиною другою статті 625 ЦК України на нарахування 3 % річних та індексу інфляції на таку заборгованість боржника за весь час прострочення виконання ним грошового зобов'язання.

Справи на розгляді судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС у складі ВС у 2024 році

Справа № 906/1155/20 (906/1113/21) – щодо наявності/відсутності підстав для відступу від правової позиції про право вимоги щодо субсидіарної відповідальності у справі про банкрутство, викладеної Верховним Судом у складі колегії суддів палати для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду в постанові від 26.05.2021 у справі № 912/2007/18; необхідність уточнити правову позицію щодо виникнення (моменту виникнення) права вимоги про субсидіарну відповідальності у справі про банкрутство, зокрема, до завершення формування у ліквідаційній процедурі боржника ліквідаційної маси та продажу майна боржника, що увійшло до складу ліквідаційної маси, до завершення розгляду у межах справи про банкрутство майнових спорів, стороною в яких є боржник тощо за правилами статті 7 КУзПБ.

Справа № 911/1005/23 – щодо кола осіб, які можуть оскаржити ухвалу про відкриття провадження у справі про банкрутство в контексті запобігання зловживанням правами на стадії відкриття провадження у справі про банкрутство і моменту виникнення такої можливості.

Справа № 913/266/20 – щодо питання визначення правового статусу юридичної особи - ПАТ «Укрінбанк»/ПАТ «Українська інноваційна компанія» та, відповідно, який саме орган/суб`єкт наділений повноваженнями на управління такою юридичною особою (права уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на продовження виведення з ринку ПАТ «Український інноваційний банк» на оскарження судових рішень у цій справі).

Справа № 908/3236/21 – щодо питання можливості стягнення кредитором(-ами) з керівника боржника грошових коштів в рахунок індивідуального погашення заявлених вимог поза межами конкретної конкурсної процедури.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!